

Suomen Yrittäjien kuntavaaliohjelma 2017

Sisällys

Suomen Yrittäjien kuntavaaliohjelma 2017	3
1. Johdanto - uusi yrittäjäkunta tehdään nyt	3
2. Kunta on edelleen yrittäjän läheisin kumppani	3
2.1 Kokeilujen, uusien toimintatapojen ja riskinoton kunta.....	5
2.2 Vahvojen kumppanuuksien kunta	5
2.3 Maakunnan ja kunnan työnjako	5
2.4 Kunnan rooli elinvoimapalveluiden järjestäjänä.....	6
3. Kunta ja maakunta ovat yhdessä vahvoja	7
3.1 Verot ja tasapainoinen talous	7
3.1.1 Kunnallisvero yhä kunnille tärkein, maakunnalla valtaa vain menoihin.....	7
3.1.2 Kunnan vahvuudeksi vakaa veropohja ja kilpailukykyinen verotaso	8
3.1.3 Maakunnan menoja arvioitava elinvoiman ja aluetalousvaikutusten näkökulmasta	9
3.1.4 Yrittäjähenkkinen kunta	9
3.1.5 Yrittäjähenkkinen maakunta	9
3.2 Elinkeinopolitiikka ja kehittäminen.....	9
3.2.1 Elinkeinopolitiikka yhdistää	9
3.2.2 Elinkeinopolitiikka on kunnan tärkein elinvoimatyökalu.....	10
3.2.3 Maakunta piirtää elinkeinopolitiikan kokonaiskuvan	11
3.2.4 Yrittäjähenkkinen kunta	11
3.2.5 Yrittäjähenkkinen maakunta	11
3.3 Maankäyttö, rakentaminen, ympäristö ja liikenne	11
3.3.1 Uudistukset mahdollistavat sujuvuuden	11
3.3.2 Kuntien vietävä sujuvuus käytäntöön	12
3.3.3 Maakunnille ohjaava rooli	13
3.3.4 Yrittäjähenkkinen kunta	14
3.3.5 Yrittäjähenkkinen maakunta	14
3.4 Koulutus ja osaaminen.....	14
3.4.1 Yrittäjyysmyönteinen koulutus rakentaa elinvoimaa	14
3.4.2 Hyvä koulutus kasvaa yhteistyöstä.....	15
3.4.3 Ennakointi vaatii maakunnan koordinoimaa vuoropuhelua	15
3.4.4 Yrittäjähenkkinen kunta	16
3.4.5 Yrittäjähenkkinen maakunta	16
3.5 Sosiaali- ja terveyspalvelut sekä hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen	16
3.5.1 Sote-palvelut maakunnille, terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen jää kuntiin	16
3.5.2 Kuntiin nopeasti lisää palveluseteljä	17
3.5.3 Maakunta vastaa valinnanvapaudesta ja monituottajamallista.....	18
3.5.4 Yrittäjähenkkinen kunta	18
3.5.5 Yrittäjähenkkinen maakunta	18
3.6 Kilpailuneutraliteetti ja toiminta markkinoilla	19
3.6.1 Kilpailuneutraliteetti on tasapuolisuutta	19

3.6.2	Toimivat markkinat luovat kuntien elinvoimaa.....	19
3.6.3	Maakunnalla vastuu toimivista markkinoista.....	20
3.6.4	Yrittäjähenkkinen kunta	20
3.6.5	Yrittäjähenkkinen maakunta	20
3.7	Hankintapolitiikka	21
3.7.1	Uusi hankintalaki mahdollistaa aiempaa enemmän.....	21
3.7.4	Yrittäjähenkkinen kunta	22
3.7.5	Yrittäjähenkkinen maakunta	23
3.8	Innovaatiot, kokeilut ja tulevaisuus	23
3.8.1	Muutos, maailma ja digitaalisuus haastavat	23
3.8.2	Kunnasta aktiivinen toimija aluekehityksen toteuttajana.....	24
3.8.3	Supistuvat resurssit investoitava vaikuttavasti	24
3.8.4	Yrittäjähenkkinen kunta	25
3.8.5	Yrittäjähenkkinen maakunta	25
4.	Yrittäjyys on kunnan tärkein voimavara	26
4.1	Elinvoimainen kunta	26
4.2	Enemmän energiaa elinvoimaan - tärkein toimintaympäristö kuntoon.....	27
4.3	Yrittäjämönteisillä päätöksillä elinvoimaa yrityksille	27
4.4	Yrittäjävaikuttaja tuo yrittäjähenkkeä - Uutta yrittäjyyttä.....	28
5.	Kuntavaaliohjelman ydinviesti	29

Suomen Yrittäjät: Suomen Yrittäjien kuntavaaliohjelma 2017

Tekijät

Anssi Kujala

varatoimitusjohtaja
puh. 0400 567 925
anssi.kujala@yrittajat.fi

Susanna Kallama

elinkeinoasioiden päällikkö
puh. 040 587 2445
susanna.kallama@yrittajat.fi

Hannamari Heinonen

elinkeinopoliittinen asiamies
puh. 050 567 3395
hannamari.heinonen@yrittajat.fi

Kuntavaaliohjelman luonnos valmisteltiin työryhmätyön avulla. Valmisteluvastuussa olevien lisäksi työhön ovat osallistuneet ao. työryhmät ja niiden vastuuhenkilöt:

- Elinkeinopolitiikka, yrityspalvelut, yrittäjien ja kunnan vuoropuhelu: Mika Hämeenniemi
- Maankäyttö, rakentaminen, ympäristö, liikenne: Ville Kukkonen
- Markkinat, työllisyys, työnvälitys: Harri Hellstén
- Koulutus, osaaminen, innovaatiot: Veli-Matti Lamppu ja Mika Tuuliainen
- Kilpailuneutraliteetti, markkinoiden toimivuus, hankinnat: Satu Grekin
- Verotus, julkinen talous: Anna Lundén

Työryhmiin ja valmisteluun osallistui lisäksi keskustoimiston asiantuntijoita, aluejärjestöjen toimitusjohtajia, toimialajärjestöjen edustajia sekä Kunnallisen ja alueellisen elinkeinopolitiikan valiokunta.

Julkaisija

Suomen Yrittäjät

PL 999, 00100 HELSINKI
puhelin 09 229 221, toimisto@yrittajat.fi
www.yrittajat.fi

Suomen Yrittäjien kuntavaaliohjelma 2017

1. Johdanto - uusi yrittäjäkunta tehdään nyt

Käynnissä on historiallinen muutos. Sosiaali- ja terveystalouden ja maakuntauudistuksessa kunnan rooli muuttuu ja sen tehtävät ja merkitys on osin keksittävä uudelleen. Tärkeitä kysymyksiä ovat esimerkiksi mitkä ovat uuden kunnan elinkeinopoliittiset tehtävät, miten kunta houkuttelee ja palvelee työpaikkoja ja hyvinvointia luovia yrityksiä, mikä on maakunnan ja kunnan työnjako yrittäjille suunnatuissa palveluissa, miten päättäjien ja henkilöstön rooli muuttuvat ja kuinka yrittäjiä kuullaan uudessa kunnassa?

Muutos vaatii myös yrittäjiltä uudenlaisen asemoinnin kuntavaikuttamiseen. Meneillään oleva uudistus on ennen kaikkea mahdollisuus – mahdollisuus määrittää kunnalle entistä vahvempi elinkeinopoliittinen rooli olla mukana luomassa yrittäjyyttä, työtä ja hyvinvointia. Päättäjiltä vaaditaan uutta ja ennakkoluulotonta yritysmuutosta. Ilman yrityksiä ei ole menestyviä ja hyvinvoivia kuntia. Kuntiin tarvitaan nyt entistäkin enemmän päättäjiä, jotka ovat joko yrittäjiä tai ainakin ymmärtävät yrittäjyyttä.

Elinkeinopoliittikka on kunnan elinvoiman kulmakivi ja yrittäjyys sen tekijä. Ilman yrityksiä ei ole työtä, palvelutarjontaa kuntalaisille eikä verotuloja kunnalle.

Uudistus on ainutlaatuinen mahdollisuus vahvistaa elinkeinopoliittikkaa kunnissa ja parantaa Suomen kilpailukykyä.

Suomen Yrittäjien kuntavaaliohjelmassa on kolme näkökulmaa. Ensimmäinen osa kertoo yrittäjänäkökulman kunnan uudesta, voimistuvasta elinkeinopoliittisen toimijan roolista. Millainen on hyvä kuntastrategia yrittäjien kannalta ja millainen toimintaympäristö antaa yrityksille parhaat mahdolliset edellytykset menestyä?

Toisessa osassa muodostetaan sektorikohtaisesti kuvaa siitä, millainen on kunnan ja maakunnan muuttuva toimintaympäristö ko. sektorilla, miten kunnan ja miten maakunnan tulisi asemoida ajatteluaan uudessa tilanteessa. Varsinaisen ohjelman maakuntavaaleihin Suomen Yrittäjät julkistaa syksyllä 2017.

Kolmannessa osassa hahmotetaan kuvaa uudesta elinvoimaisesta kunnasta, jossa elinkeinopoliittikka ja yrittäjämystyisyys ovat läpileikkaavia periaatteita.

2. Kunta on edelleen yrittäjän läheisin kumppani

Valmistelussa olevassa uudistuksessa kuntien vastuulta poistuu järjestämis- ja rahoittamisvastuu raskaaksikin koetuista sosiaali- ja terveystalouksista. Ne ovat vieneet taloudetta valtaosan ja henkisestä pääomasta usein enemmänkin. Kun kuntiin kohdistuva sote-sääntely poistuu, vapautuu valtavasti energiaa ja päätöksenteon resursseja, jotka on suunnattava elinvoiman edellytyksien luomiseen. Tämä on mahdollisuus. Kunta on jat-

kossakin keskeinen, yrittäjien kannalta läheisin elinkeinopoliittinen toimija verotusoi-
keutensa, itsehallintonsa ja yleisen toimivaltansa kautta.

Tulevaisuuden kunta on yrittäjille toimivampi ja parempi ympäristö yrittää, tehdä kauppaa, innovoida, kokeilla ja työllistää.

Kuntien toiminnan ytimeen nousevat elinkeinopoliittikka, sivistys- ja vapaa-aikatoimi, kaavoitus ja maankäyttö sekä infrastruktuurin ylläpito. Nämä kaikki vaikuttavat yrittäjän arjessa.

Kaksi keskeistä tekijää kunnan elinvoimaisuudessa ovat vahva ja monipuolinen yrittäjyys sekä kunnan asukkaiden ja yritysten käytössä olevat koulutus- ja osaamispalvelut. Nämä ovat riippuvaisia toisistaan. Koulutus on keskeinen osa kunnan elinkeinopoliittikkaa.

Myös koulutusta uudistetaan. Seuraavalla kuntavaalikaudella tulee voimaan toisen as-
teen koulutuksen reformi. Uudistuksessa kunnissa on tärkeää tunnistaa kunnan vaiku-
tusvalta koulutuksen järjestämisessä.

Tutkimusten mukaan 18–24 -vuotiasta nuorista peräti 20 prosenttia arvioi perustavansa
yrityksen seuraavan kolmen vuoden aikana. Tämän yrittäjyyspotentiaalin hyödyntämi-
nen on kunnalle iso mahdollisuus. Panostaminen yrittäjäkasvatukseen ja nuoriin yrittä-
jiin on investointi tulevaisuuden elinvoimaan.

Kunnan elinkeinopoliittikan tärkeimmät osa-alueet, % (N=6 347)

(Vastaajat valitsivat valikosta kolme mielestään tärkeintä osa-aluetta)

Elinkeinopoliittinen mittaristo, Suomen Yrittäjät, 18.5.2016

2.1 Kokeilujen, uusien toimintatapojen ja riskinoton kunta

Suomen Yrittäjien tavoitteena on, että kunnat saavat luvan erilaistua. Uudistumisen kannalta merkittävää on saada kunnat irti hallintonaikokulmasta palvelemaan kuntalaisia ja yrityksiä.

Tulevaisuudessa kunnan luottamushenkilötkään eivät ole vain päätöksentekijöitä, vaan entistä enemmän kunnan kehittäjiä, markkinoijia ja tulevaisuuden rakentajia sekä verkostojen vetäjiä.

Kunnissa pitää tehdä uudistuksia, kokeilla, kysyä asukkailta ja yrityksiltä sekä sen jälkeen toimia asioiden hyväksi.

Erilaistuvat kunnat on oikea suunta - tarvitaan asukkaiden, yritysten ja päättäjien yhteinen tahtotila siitä, mihin ollaan menossa

Menestyvän kunnan pitää ottaa mallia yrityksistä:

- ottaa riskejä,
- olla innovatiivisia,
- tehdä lupauksia
- panostaa asiakkaisiin

ja sen jälkeen varmistaa, että annetut lupaukset toteutetaan. Se edellyttää vahvaa luottamusta kuntien poliittisen ja virkamiesjohdon sekä yritysten välillä.

2.2 Vahvojen kumppanuuksien kunta

Kunta on pitkään ollut peruspalveluyksikkö. Tämä rooli vaihtuu toimintaedellytysten ja hyvinvoinnin edistäjäksi sekä entistä vahvemmin kuntademokratian mahdollistajaksi. Kunnista tulee elinvoiman rakentajia. Tulevaisuudessa menestyvät sellaiset kunnat, jotka pystyvät tavoitelähtöiseen toimintaan ja vaikuttavuuteen. Tämä vaatii vaihtuvia ja joustavia verkostoja, joissa julkiset ja yksityiset ovat tasaveroisia kumppaneita.

Uusi kunta on ketterä, fokusoitunut, ei enää palvelutehdas vaan mahdollistaja ja entistä kiinnostuneempi kumppaneista ja verkostoista.

Elinkeinopoliittikkaa tulee jatkossa tehdä korostuneesti kumppanuus- ja verkostoperiaatteella, sillä yksikään kunta ei menesty yksin. Kunta on tulevaisuudessa vahvempi palveluiden kehittäjä, alusta erilaisille toimijoille ja kumppanuuksille.

2.3 Maakunnan ja kunnan työnjako

Maakuntaudistus ei muuta kuntien roolia elinkeinopoliittisina toimijoina. Päinvastoin, se luo mahdollisuuksia.

Kuntien näkökulmasta ei ole samantekevää, kuinka tulevassa maakunnassa elinvoimanäkökulma huomioidaan päätöksenteossa ja rakenteissa. Laaja yhteistyö kuntien ja maakunnan välillä on koko alueen menestymisen kannalta keskeistä.

Tulevaisuudessa vastuuta elinvoimasta on sekä maakunnalla, että kunnalla.

Kun hallinnollisia rakenteita uudistetaan, pitää kannustaa kutia yhteistyöhön elinvoimapalveluiden tuottamisessa esimerkiksi kehittämissyhtiöiden kautta. Näin pienetkin kunnat voivat järjestää laadukkaita, yrityksiä tarvitseviä palveluita.

Yrittäjien näkökulmasta elinvoimapalveluissa on keskeistä se, että yritykset saavat peruspalvelut läheltä joustavasti ja sujuvasti riippumatta siitä, vastaako palveluiden järjestämisestä kunta vai maakunta. Työnjako, yhteisen tekemisen muodot ja rahoitus tulee selkeästi määrittää osana uudistusta.

2.4 Kunnan rooli elinvoimapalveluiden järjestäjänä

Suomen Yrittäjien tavoitteena on, että kunnat hoitavat elinvoimapalveluita yhdeltä luukulta. Tällaisia palveluita ovat mm. kaavoitus, kuntakohtaiset matkailu- ja markkinointiasiat sekä sijoittumispalvelut yrityksille. Myös hankintojen ohjaus on keskeistä. Oleellista elinvoimapalveluissa on se, että yritykset saavat peruspalvelut läheltä ja sujuvasti.

Päätäjiltä ja viranhaltioilta vaaditaan uudenlaista ajattelua ja irtaantumista hallintonaikokulmasta palvelemaan kuntalaisia ja yrityksiä. Maakunnalla on pitää ohjata tämä asennemuutos.

Kaikki kunnan toimet ovat tärkeitä yritysten toimintaedellytysten edistämässä.

Kunnan vastuulla ovat:

- yritysten uusiutumisen tukeminen elinkeinopolitiikan keinoin
- liikenneyhteydet ja saavutettavuuden varmistaminen
- maankäyttö ja tontit sekä yhdyskuntatekniikka
- luvat ja valvonta
- sujuvat arjen palvelut
- kaavoitus
- muuttoliike
- osaamisen edistäminen ja koulutusmahdollisuuksia
- riittävä asuntotuotanto
- liikenne
- osa innovaatiopolitiikkaa ja korkeakoulujen kumppanuutta
- kunnan ja maakunnan hankinnat, ostot ja kumppanuudet
- tilaajaosaaminen ja kunnan yhtiöiden omistajaohjaus yhdistettynä valinnanvapauden ja kykyyn tehdä asioita yrityksiä kanssa

3. Kunta ja maakunta ovat yhdessä vahvoja

Tässä toiminto- ja aihealuelähtöisesti ryhmitellyssä osiossa

- kuvataan kunnan ja tulevan maakunnan muuttuvaa toimintaympäristöä
- pohditaan, miten yrittäjähenkisen kunnan ja maakunnan tulisi reagoida, toimia ja ajatella muuttuvassa tilanteessa
- annetaan käytännön vinkkejä siihen, miten kunta ja maakunta voivat vahvistaa elinvoimaa ja kumppanuutta yritysten kanssa.

3.1 Verot ja tasapainoinen talous

3.1.1 Kunnallisvero yhä kunnille tärkein, maakunnalla valtaa vain menoihin

Sote- ja maakuntauudistus mullistaa lähivuosina kuntien talouden historiallisella tavalla. Kuntien tulot alenevat kunnilta maakunnille siirtyvien tehtävien kustannuksia vastaavasti. Tämä tarkoittaa, että valtionosuuksien sekä kunnallisveron ja yhteisöveron tuottoa alennetaan.

Hallituksen linjauksen mukaan veroaste ei saa nousta. Kaikkien kuntien kunnallisveroprosentteja alennetaan saman verran vuonna 2019. Tämän hetken arvion mukaan alennus on 12,3 prosenttiyksikköä. Kunnallisveroprosenttien muutoksia rajoitetaan myös vuosina 2020 ja 2021 niin, että kunta saisi korottaa tuloveroprosenttiaan korkeintaan keskimäärin 0,5 prosenttiyksikköä vuodessa. Lisäksi kuntien osuutta yhteisöveron tuotosta alennetaan 0,5 miljardia euroa vuoden 2016 tasossa.

Kunnallisvero on tason laskusta huolimatta edelleen merkittävin tulonlähde kunnille. Kiinteistöveron suhteellinen osuus kuntien tulonlähteenä nousee. Valtionosuuksien suhteellinen osuus kuntien tulonlähteenä alenee hieman.

Valtionosuusjärjestelmä uudistetaan. Osana kokonaisratkaisua verotuloihin perustuvaan valtionosuuksien tasauksen tasausrajoja suunnitellaan muutettavaksi ja tasauksen kattavuutta lisättäväksi sisällyttämällä 50 prosenttia kiinteistöverosta tasaukseen.

Uudistuksen voimaantuloon ajoittuvia kuntakohtaisia vaikutuksia kohtuullistetaan ja uuteen rahoitusmalliin siirrytään järjestelmämuutoksen tasauksen kautta vuosina 2020–2023. Tasaus määritetään kunnan uuden tasapainon ja uudistusta edeltävän tasapainon erotuksena. Tasaus on +/- 25 euroa/asukas vuodessa kohti uutta rahoitusmallia kuitenkin niin, että muutos saa olla enintään +/- 100 euroa asukasta kohti. Uudistusta edeltävän tason käyttäminen lähtötilanteena korostaa kunnan uudistuksen voimaantumista edeltävien vuosien talouden hoidon merkitystä.

Maakunnille ei tule omaa verotusoikeutta, vaan niiden tulonlähteinä ovat valtion rahoitus sekä asiakas- ja käyttömaksut. Valtio kohdentaa rahoitusta maakunnille 10 prosenttia asukasmäärän ja 90 prosenttia maakunnan asukkaiden palvelutarpeiden perusteella. Rahoituksen siirtymäaikana 2019–2023 siirrytään asteittain sosiaali- ja terveydenhuollon menoperusteisesta rahoituksesta tarveperusteiseen rahoitukseen. Maakunta päättää itsenäisesti rahoituksensa käytöstä.

Maakuntien nettokustannukset ovat vuoden 2016 tasossa noin 17,67 miljardia euroa. Näistä noin 17,25 miljardia euroa muodostuvat sosiaali- ja terveydenhuollon kustannuksista ja noin 420 miljoonaa euroa muodostuvat pelastustoimen kustannuksista.

Maakunnille kohdennettavaa valtion rahoitusta tarkistetaan vuosittain toteutuneiden kustannusten ja arvioidun kustannustason muutoksen osalta sekä huomioimalla toteutuneet asiakas- ja käyttömaksutulot. Maakuntien toteutuneita käyttökustannuksia ei kuitenkaan huomioida valtion rahoituksen tarkistuksessa täysimääräisesti, vaan maakuntien toteutuneista käyttökustannuksista huomioidaan vain maakuntaindeksin mukainen kustannustason nousu lisättynä 1 prosenttiyksiköllä vuosina 2020–2023 ja vuodesta 2024 alkaen 0,5 prosenttiyksiköllä. Näin pyritään saavuttamaan tavoite pienentää sosiaali- ja terveydenhuollon menoja 3 miljardia euroa vuoteen 2030 mennessä.

3.1.2 Kunnan vahvuudeksi vakaa veropohja ja kilpailukykyinen verotaso

Kunnat ovat jatkossakin vahvoja paikallisia toimijoita, joille kuuluu keskeisiä hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tehtäviä sekä erityisen vahvana elinkeinopolitiikka. Kunnustavalla elinkeinopolitiikalla kunta houkuttelee yrityksiä, jotka taas tuovat työpaikkoja.

Sote-uudistuksessa kuntien käyttötaloudesta poistuu keskimäärin 57 prosenttia. Se on paljon, mutta todellisuudessa kunnat ovat voineet vaikuttaa sote-menoihin hyvin rajatusti. Tulevaisuudessa kunnat voivat vaikuttaa enemmän omaa talouttaan koskevaan päätöksentekoon. On tärkeää, että uudessa kunnassa panostetaan talouden, rahoituksen ja kustannusten läpinäkyvyyteen.

Kunnat rahoittavat tehtävänsä verotuloilla ja palvelumaksuina. Uusia tehtäviä perustettaessa on aina ratkaistava, miten tehtävä rahoitetaan. Kunnat myös investoivat, rakentavat ja korjaavat, mikä tapahtuu käytännössä velkarahoituksella. Velan kasvu investointien vuoksi ei ole vain huono kehitys, koska investoinnit tuovat kunnille myös työpaikkoja ja verotuloja.

Kiinteistövero on kunnille erityisen tärkeä veropohjan vakauden vuoksi, koska kiinteistöjä ei voi siirtää muualle. Kiinteistöveron korottaminen saattaa vaikuttaa kunnassa helpolta ratkaisulta, mutta vaikuttaa yhtä kielteisesti kuin minkä tahansa veron korottaminen. Kuntien tuleekin tarkastella veroasetta ja -rasitetta kokonaisuutena ja pyrkiä veronmaksajan näkökulmasta kilpailukykyiseen kokonaisverotukseen. Kunnalle on edullista, että verotaso on vakaa ja kilpailukykyinen muiden kuntien kanssa.

Vuosien 2017–2020 julkisen talouden suunnitelma osoittaa, että kunnat ovat jo sopeuttaneet talouttaan. Vuosikatteet ja tilikauden tulokset ovat kääntyneet aiempaa paremmiksi. Kehitys kertoo toiminnan tehostumisesta ja on hyvä suunta. Jotta veroeuroille saadaan jatkossakin aiempaa parempaa vastinetta, tuloksellisia toimintatapoja tulee edelleen ottaa käyttöön.

Tasapainoinen talous, toiminnan tehostaminen ja veroeurojen vastuullinen käyttö lähivuosina on kunnan tulevaisuuden kannalta erittäin tärkeää. Kuntien pitää jo lähivuosina omilla toimillaan ennakoita sote- ja maakuntauudistuksen vaikutusta kunnan rahoitukseen ja toimia niin, ettei muutos valtionosuusjärjestelmän uudistuessa ole liian raju.

3.1.3 Maakunnan menoja arvioitava elinvoiman ja aluetalousvaikutusten näkökulmasta

Maakunnalla ei ole verotusoikeutta, joten sen mahdollisuudet vaikuttaa tuloihinsa ovat hyvin rajalliset. Maakunta kuitenkin päättää itsenäisesti rahoituksensa käytöstä. Tämä korostaa vaatimusta maakunnan toiminnan kustannustehokkuudesta.

Maakunnan tulee kaikessa palvelutuotannossaan aina vertailla erilaisia tuotantotapoja ja valita maakunnan elinvoiman ja aluetalousvaikutusten näkökulmasta kustannustehokkain tapa. Hyödyntämällä monituottajamallia maakunta hyötyy myös terveen kilpailun mukanaan tuomasta kustannustehokkuudesta.

3.1.4 Yrittäjähenkkinen kunta

- pitää taloutensa terveenä sekä vero- ja maksutasonsa vakaana ja kilpailukykyisenä ja näin vahvistaa yritysten sitoutumista kuntaan.

3.1.5 Yrittäjähenkkinen maakunta

- vertailee aina palvelujen vaihtoehtoisia tuotantotapoja
- tuottaa palvelut maakunnan elinvoiman ja aluetalousvaikutusten näkökulmasta kustannustehokkaimmalla tavalla.

3.2 Elinkeinopolitiikka ja kehittäminen

3.2.1 Elinkeinopolitiikka yhdistää

Uusien maakuntien tehtäviin kuuluu aluekehitysviranomaisen tehtävät sekä alueen ja sen elinkeinoelämän ja innovaatioympäristöjen kehittäminen ja rahoittaminen. Lisäksi maakunnan tehtäväkenttään kuuluu näihin liittyvä koulutus ja osaamisen kehittäminen sekä yritys-, työ- ja elinkeinopalvelujen järjestäminen. Tehtävät siirtyvät maakunnille nykyisiltä maakuntien liitoilta, ELY-keskuksilta sekä TE-toimistoilta. Tehtäväsiirto tekee maakunnista merkittäviä elinkeinopoliittisia toimijoita, mutta ei poista kuntien elinkeinopoliittista roolia.

Työ- ja elinkeinoministeriön on tarkoitus koota nämä palvelut maakuntauudistuksen yhteydessä julkisiksi kasvupalveluiksi. Samalla arvioidaan palvelujen sisällöt, järjestäminen, tuottaminen, ohjaus ja rahoitus. Julkisten kasvupalvelujen muodostaminen edellyttää nykyisen yritys-, työ- ja elinkeinopalveluja koskevan lainsäädännön perusteellista uudistamista. Myös julkinen työvoima- ja yrityspalvelu on tarkoitus sisällyttää kokonaan tai osittain julkisiin kasvupalveluihin.

Osana maakuntauudistusta toteutettavan kasvupalvelujen ja aluekehittämisjärjestelmän uudistamisen lähtökohta vaikuttaa olevan, että maakunnalle osoitetaan lailla ELY-keskusten ja TE-toimistojen tehtäviä. Koska maakunnalle ei tule yleistä toimivaltaa, rajoittuu maakunnan elinkeinotehtävä niihin. Elinkeino- ja kehittämispalveluita tarjoavat jatkossakin kunnat yleisen toimialansa puitteissa.

Uusi kuntalaki tulee kokonaisuudessaan voimaan vuoden 2017 kuntavaaleissa valittujen valtuustojen toimikauden alusta lukien. Kuntalakiuudistuksen yhtenä tavoitteena oli ot-

taa huomioon kunnan mahdollisuudet yritystoiminnalle suotuisan toimintaympäristön luomiseen sekä alueiden kilpailukyvyyn ylläpitämiseen ja kehittämiseen. Uuden kuntalain mukaan kunnan tehtävänä on edistää alueensa elinvoimaa.

Kunta on tulevaisuudessakin yrittäjän läheinen yhteistyökumppani. Kunnan tärkein tulolähde on tuloverosta maksettava kunnallisvero. Kunnalla on siis motivaatio vaikuttaa siihen, että kuntalaisilla on työtä. Tämä on vahvin mahdollinen syy panostaa elinkeinopoliittikkaan.

Elinkeino- ja yrityspalveluja tarjoavien kehittämissyhtiöiden kenttä elää murroskautta. Joillain seuduilla kunnat vahvistavat yhteistyötä. Toisaalla taas kehittämissyhtiöitä puretaan ja elinkeinopalveluja siirretään kuntien ja kaupunkien omaksi toiminnaksi. Kunta on yrityksen lähin toimintaympäristö, mutta keskeistä on myös alueellinen yhteistyö. Kuntien seudullinen yhteistyö voi parhaimmillaan vahvistaa koko alueen elinvoimaa, mutta pahimmillaan eripuraisuus voi jarruttaa suotuisaa kehitystä.

3.2.2 Elinkeinopoliittikka on kunnan tärkein elinvoimatyökalu

Uuden kuntalain astuttua voimaan kaikissa kunnissa tehdään kuntastrategia. Se tarjoaa hyvän mahdollisuuden tarkastella kunnan painopisteitä, joilla elinvoimaisuutta vahvistetaan. Mitkä ovat kunnan vahvuudet ja mahdollisuudet elinkeinopoliittikassa? Jokaisen kunnan tulisi uudessa tilanteessa tunnistaa ja määritellä elinkeinopoliittikan vahvuudet ja mahdollisuudet, sillä kaikkea mahdollista ei kannata tavoitella, vaan keskittyä valittuihin osa-alueisiin. Tiivis yhteydenpito yrittäjiin ja suunnitelmallisuus kuntien elinkeino-, ja hankintapolitiikassa on entistä tärkeämpää, joten kuntien tulisi suunnitellaan oman kuntansa strategioita kuulla oman kunnan yrittäjiä sekä suunnitteluvaiheessa että päivittäessä kunnan strategiaa.

Elinkeinopoliittikka on kunnan tärkein työkalu alueen elinvoiman edistämiseksi. Sen on oltava kunnan- tai kaupunginjohtajan vastuulla. Vain näin voidaan varmistaa, että elinvoimanäkökulma huomioidaan läpileikkaavana kaikissa kaupungin toiminnoissa.

Kunnan elinkeinopoliittisena tavoitteena tulisi olla sitouttaa yrittäjät ja yritykset kuntaan, pitää heistä huolta ja kannustaa kasvuun. Tämän tavoitteen saavuttamiseksi kunnan pitää varmistaa, että yrityksille on tarjolla yrityspalveluita koko yrityksen elinkaarelle. Yrityspalvelut ulottuvat yrittäjyyskasvatuksesta alkavan yrittäjän neuvontaan, kasvu ja kansainvälistymispalveluista omistajanvaihdoksiin.

Yrittäjälle ei ole merkitystä sillä, kuka yrityspalveluja tuottaa. Oleellista on, että palvelut saa yhdeltä luukulta ja että ne ovat hyviä. Kuntien yhteistyöllä esimerkiksi kehittämissyhtiöiden kautta voidaan koota resursseja ja osaamista hyvien elinvoimapalveluiden tuottamiseksi. Yritysneuvonta, kehittämisspalvelut ja mahdolliset omat ja seudulliset kehittämishankkeet tulee olla tiedossa ja helposti saatavilla. Yrityspalveluseteli on toimiva työkalu elinkeinopalvelujen tuottamisessa.

Kunnan elinvoimaisuutta lisäävät vetovoimatekijät ovat tärkeitä. Kun kunta panostaa työllisyyden edistämiseen, osaavaan ja koulutettuun työvoiman saatavuuteen kunnassa sijaitsevat yritykset voivat kasvaa ja lisätä työvoimaa. Hyvä elinympäristö ja toimivat pal-

velut vaikuttavat kunnan maineeseen ja vetovoimaisuuteen. Niillä tekijöillä on puolestaan merkitystä niin yritysten sijaintipäätöksissä kuin työntekijöiden ja perheiden sijoittumisessa eri kuntiin. Hyvä maine kuuluu kauas.

3.2.3 Maakunta piirtää elinkeinopolitiikan kokonaiskuvan

Maakunnan toimintakenttä alueen elinvoiman, kasvun ja työllisyyden näkökulmasta vahvistuu uudessa tilanteessa. Maakunnalla on keskeinen rooli aluekehitystehtävänsä kautta. Maakunnan tulee pystyä toimimaan yhtenäisenä kokonaisuutena, jossa kehitys ja toimet kehittävät koko aluetta. Maakuntaan ei saa syntyä vastakkainasettelua.

On tärkeää, että maakunta huomioi kaikessa toiminnassaan yksinyrittäjien ja pk-yritysten merkityksen alueen elinvoimalle, elinkeinoille ja työllisyydelle. Maakunnan tulee tunnistaa myös yrittäjäkentän haasteet esimerkiksi hankinnoissa. Suuremmat alueet eivät saa johtaa siihen, että vain suuret yritykset pystyvät vastaamaan vaatimuksiin.

3.2.4 Yrittäjähenkkinen kunta

- varmistaa, että
 - yrityspalvelut kattavat koko yrityksen elinkaaren
 - palvelut ovat saatavilla sujuvasti
 - yrittäjät tietävät palveluista.
- tekee tiivistä yhteistyötä yrittäjien kanssa kuntastrategian laadinnassa ja päivittämisessä sekä elinkeino-, ja hankintapolitiikassa
- vahvistaa rooliaan myös yritysten välisenä linkkinä ja kartoittaa mahdollisia yrityskumppanuuksia. Yrityskylät, joihin on keskittynyt yhteistyöstä synergiaa saavia yrityskeskittymiä, ruokkivat kasvua.
- vahvistaa seudullista ja maakunnallista yhteistyötä koko alueen elinvoiman hyväksi.

3.2.5 Yrittäjähenkkinen maakunta

- huomio yksinyrittäjien ja pk-yritysten merkityksen ja toimintamahdollisuuksien kehittämisen maakuntastrategiassa sekä siihen liittyvässä palvelustrategiassa.
- varmistaa, että maakunnan elinkeino- ja yrityspalveluilla on riittävät resurssit ja palvelut ovat sujuvat ja toimivat
- tarjoaa yrittäjien palvelut yhdestä paikasta
- kehittää maakuntaa kokonaisuutena

3.3 Maankäyttö, rakentaminen, ympäristö ja liikenne

3.3.1 Uudistukset mahdollistavat sujuvuuden

Maakunnan suunnittelu ja maakuntakaavoitus siirtyvät tulevien maakuntien tehtäväksi. Maakunnalla olisi muutoksenhakuoikeus kuntien kaavaratkaisuihin, kuten maakuntien liitoilla nykyisin on maankäyttö- ja rakennuslain mukaan. Sen sijaan ELY-keskusten tehtävänä olevaa kuntien kaavoitus- ja rakennustoimen kattavaa oikeudellista valvontaa ei ehdoteta siirrettäväksi maakuntien tehtäväksi. Maakunnille siirtyy kuitenkin muita ELY-keskusten alueiden käytön suunnittelua koskevia tehtäviä.

Suunnitelmien mukaan maakunnille kuuluisi kuntien alueiden käytön suunnittelun ja rakennustoimen järjestämisen edistäminen. Kuntakaavoituksen edistämiseksi maakunnan tehtävänä on tulevaisuudessa tarjota alueen kunnille asiantuntija-apua ja ajankoh-taiskoulutusta sekä osallistua ennakkolliseen viranomaisyhteistyöhön ja kaavoitus-toimen kehittämishankkeisiin.

Rakennusvalvonnan järjestämisen osalta maakunnan rooliin kuuluisi asiantuntija-avun tarjoamisen, ajankohtaiskoulutuksen järjestäminen sekä muun muassa rakennusvalvon-tojen yhteistyö- ja kehittämishankkeisiin osallistuminen. Maakuntalaki mahdollistaa tiet-tyjen edellytysten täytyessä rakennusvalvonnan tehtävien siirron kunnista maakunnalle.

Maakunnan tehtäväälaan kuuluisivat liikennejärjestelmän toimivuus, liikenneturvalli-suus, tie- ja liikenneolot, alueellinen tienpito, maankäytön yhteistyö sekä toimintaympä-ristöä koskevien tietojen tuottaminen valtakunnalliseen liikennejärjestelmäsuunnitte-luun. Maakunnan tehtäväälaan kuuluisivat myös yksityisteitä ja liikkumisen ohjausta koskevat valtionavustustehtävät siten kuin niistä lailla säädettäisiin.

Maakuntauudistuksen ohella tulee huomioida jo lyhyemmällä aikavälillä vaikuttavat kaavoitusta koskevat uudistukset. Pääministeri Sipilän hallituksen ohjelman asuntora-kentamisen edistämistä koskevan kärkihankkeen mukaan kaava- ja rakentamisen lupa-järjestelmiä sujuvoitetaan rakentamisen helpottamiseksi ja nopeuttamiseksi. Tarkoituk-sena on nopeuttaa kaavoituksen ja rakentamisen päätösprosesseja ja lieventää kaupan suuryksikkösääntelyä sekä keventää esimerkiksi parkkipaikkoihin ja väestönsuojien ra-kentamiseen liittyvää velvoitteita.

3.3.2 Kuntien vietävä sujuvuus käytäntöön

Kun sote-palvelut siirtyvät maakuntien hoidettavaksi, kunnan tulee keskittyä alueensa elinvoiman parantamiseen. Kuntien ratkaisut kaavoituksen, tonttipolitiikan, toimitilajär-jestelyjen sekä liikenne- ja tietoliikenneyhteyksien rakentamisessa ovat tärkeitä. Toimiva infra on perusedellytys yritystoiminnalle. Yrityksen perustamis- ja laajentamisvaiheissa kaavoituksen ja lupien sujuvuudella on ratkaisevaa merkitystä sekä yrityksen sijoittau-tumispäätökseen että toimintaan. Yritystoimintaa edistämällä, maankäytöllä ja kaavoi-tuksella voi näkyvästi parantaa alueen elinvoimaa. Logistiikka sekä liikenne tulee turvata jokaisen kunnan osalta niin, että yrittäjien toiminen kunnan sisällä, alueella, valtakun-nallisesti ja jopa kansainvälisesti on kunnossa.

Ottaen huomioon hallitusohjelmassa asetetut tavoitteet kaavoituksen nopeuttamiseksi, lupaprosessien keventämiseksi ja sääntelyn järkevöittämiseksi on kaavoitusmenettelyn tehostamiselle hyvät mahdollisuudet lähitulevaisuudessa. On toivottavaa, että uudistuk-set mahdollistaisivat yritysten aiempaa paremmat toimintaedellytykset ja nykyistä tehokkaamman ja edullisemman asuntotuotannon.

Kuntien ja maakuntien tulee tarttua näiden tavoitteiden toteuttamiseen käytännön tasol-la ja hyödyntää täysimääräisesti uuden, aikaisempaa joustavamman sääntelyn tarjoamat mahdollisuudet. Kaavamerkintöjen ei pidä olla liian yksityiskohtaisia, jotta rakentamisen kustannukset pysyvät kohtuullisina ja kilpailutukset olisivat mahdollisia myös pienem-mille yrityksille. Kuntien tulisi siirtyä uudenlaiseen kaavoituskulttuuriin, jossa aluekehi-

tystyötä tehdään aiempaa vuorovaikutteisemmin yhdessä kunnan yritysten ja kuntalaisien kanssa.

Kunnalla on vuodesta 2015 alkaen ollut maankäyttö- ja rakennuslain nojalla velvollisuus kaavoitusprosessin ja muun maankäyttö- ja tonttipolitiikan avulla edistää toimivan kilpailun toteutumista.

Lainmuutoksella toimivan kilpailun edistämisestä tehtiin entistä keskeisempi kaikkia kaavatasoja koskeva alueidenkäytön tavoite. Toimivan kilpailun edellytyksiin tulee kiinnittää huomiota kaikessa kaavoitukseen ja maapolitiikkaan liittyvissä ratkaisuisissa. Yrityksiä tulee yritysکوosta riippumatta kohdella tasapuolisesti kaavoituksessa ja ohjata hyviä liikepaikkoja ja toimitiloja myös pienemmille yrityksille. Toimivan kilpailun huomiointi on erityisen tärkeää esimerkiksi kauppa-, asunto- ja työpaikka-alueita kaavoitettaessa.

Kaavoituksen lisäksi riittävällä tonttitarjonnalla ja kuntien maapolitiikalla voidaan vaikuttaa siihen, että yrityksiä kohdellaan liikepaikkaratkaisuisissa tasapuolisesti. Maanhankinta, kaavoitus ja tonttien luovutus yhdessä muodostavat kokonaisuuden, jonka tulisi edistää toimivaa kilpailua. Kuntien tulisikin kirjata kilpailua edistävät tontinluovutuspolitiikan periaatteet omiin maapoliittisiin ohjelmiinsa.

Kaavoitus- ja maapolitiikka on keskeinen keino kunnalle parantaa alueen elinvoimaa ja lisätä yhteistyötä alueen yritysten kanssa. Tasavertaisten kilpailuolosuhteiden turvaaminen yrityksille tukee markkinoiden toimivuutta. Aidolla vuorovaikutuksella, eri osapuolten kuuntelemisellä ja kattavalla neuvonnalla on mahdollista edesauttaa tasapuolisen kilpailun toteutumista osana kunnan kaavoituspolitiikkaa.

Kuntien katujen ja yhdyskuntatekniikan arvo on noin 23 miljardia euroa, johon kohdistuu arvion mukaan 2,5 miljardin euron korjausvelka. Tämä korjausvelkaa tulee tunnistaa ja sitä pitäisi määrätietoisesti vähentää.

3.3.3 Maakunnille ohjaava rooli

Valtion tulee tukea maakuntien aluekehittämistehtävän toteuttamista siten, että lainsäädännöllä tuetaan aitoa kumppanuutta keskeisten toimijoiden, kuten yrittäjäjärjestön ja maakunnan kesken. Tämä voi tarkoittaa joko yhteistyötä haittaavan sääntelyn purkamista tai tällaisen sääntelyn järjeistämistä. Kunnan elinvoimaa parannetaan siten, että edistetään alueen kaavoittamista ja rakentamista, panostetaan infraan, mahdollistetaan nopeat luvat yritystoiminnan aloittamiseksi sekä tuetaan muilla tavoilla työllistävää ja verotuloja tuottavaa yritteliäisyyttä. Erityisesti yrityksen perustamisvaiheessa mutta myös toimintaa laajennettaessa kaavoituksen ja erilaisten lupien joutuisuus vaikuttaa yritysten sijoittautumis- ja investointipäätöksiin.

Maakuntakaavoja ja kuntien yhteisiä yleiskaavoja ei tarvitse enää saattaa ympäristöministeriön vahvistettavaksi. Muutoksen tarkoituksena on selkiyttää valtion ja maakuntien liittojen välistä toimivallanjakoa kaavoituksessa sekä lyhentää maakuntakaavoitukseen ja kuntien yhteiseen yleiskaavoitukseen liittyvää päätös- ja muutoksenhakuprosessia. Maakuntien on tulevaisuudessa hyödynnettävä vahvistunut rooli maakuntakaavoituksen to-

teuttajana ja varmistettava, että kaavoitusprosessia saadaan tehostettua mahdollisimman pitkälle.

Maankäytön ja elinkeinotoiminnan edistäminen on kunnan elinvoiman kannalta oleellista, ja niihin tulee ohjata tarvittavia voimavaroja. Maakunnille kuuluu jatkossa kuntien alueiden käytön suunnittelun ja rakennustoimen järjestämisen edistäminen. Maakuntien tehtävänä on tarjota kunnille apua ja koulutusta, jotka liittyvät kaavoituksen kehittämiseen ja viranomaisyhteistyöhön sekä rakennusvalvonnan järjestämiseen. Erityisesti pienemmille kunnille asiantuntija-apu on välttämätöntä elinvoimaisten maankäyttöratkaisujen aikaansaamiseksi.

Maakunnan tulee edistää omalta osaltaan kaavoituksen joutuisuutta. Maankäyttöprosessien kesto vaikuttaa siihen, investoiko potentiaalinen yritys kuntaan luomaa alueelle hyvinvointia. Maakunnan tulee ohjata kuntia hyvään ja lainmukaiseen kaavavalmisteluun ennakkollisesti, ei muutoksenhakuoikeutta käyttäen valittamalla kuntien kaavaratkaisuita. Maakunnan ohjauksen ei kuitenkaan tule olla liian yksityiskohtaista, vaan kaavamerkintöjen on oltava uutta yritystoimintaa mahdollistavia. Suunnitelmien ei tule olla liian yksityiskohtaisia, jotta rakentamisen kustannukset pysyvät kohtuullisina ja alan kilpailu elinvoimaisena.

Luontoa säästävä ja kestävällä tavalla toteutettava rakentaminen on uusien alueiden kaavoitukselle tärkeä peruslinja. Liikenneolosuhteet pitää myös suunnitella kantamaan pitkälle tulevaisuuteen. Varautuminen kasvuun tai vaihtoehtoisesti palvelujen turvaaminen silloin, kun alueen väki vähenee, pitää ottaa alusta lähtien huomioon. Liikenteellisesti turvalliset liikenneväylät ja tarpeettomat vaaranpaikat pitää eliminoida.

3.3.4 Yrittäjähenkkinen kunta

- kohtelee kaavoituksessa ja maapolitiikassa sekä liikepaikkaratkaisuissa yrityksiä tasapuolisesti yrityskoosta riippumatta
- kirjaa kilpailua edistävät tontinluovutuspolitiikan periaatteet omiin maapoliittisiin ohjelmiinsa
- käy kaavoituksessa ja maapolitiikassa sekä liikepaikkaratkaisuissa avointa, jatkuvaa ja aitoa vuoropuhelua kaikkien yritysten ja yrittäjien kanssa
- ei velvoita kaavamääräyksellä (MRL 57 §) rakentajia kaukolämmön käyttäjiksi, vaan lähtökohtana on rakentajan valinnanvapaus

3.3.5 Yrittäjähenkkinen maakunta

- hyödyntää itse ja varmistaa, että kaikki maakunnan kunnat hyödyntävät täysimääräisesti uuden, aikaisempaa joustavamman sääntelyn tarjoamat mahdollisuudet
- ohjaa ja koordinoi maakunnan kaavoitus- ja maapolitiikkaratkaisuja niin, että erilaisten elinkeinojen toimintaedellytykset paranevat

3.4 Koulutus ja osaaminen

3.4.1 Yrittäjyysmyönteinen koulutus rakentaa elinvoimaa

Kaksi keskeistä tekijää kunnan elinvoimaisuuteen ovat yritystoiminnan monipuolisuus sekä kaikkien kunnan asukkaiden ja yritysten käytössä olevat koulutus- ja osaamispalve-

lut. Nämä elinvoimatekijät ovat myös voimakkaasti riippuvaisia toisistaan. Yrittäjän päätökseen investoida yritystoimintaan vaikuttaa usein esimerkiksi mahdollisuus saada ammattitaitoista työvoimaa tai omille lapsille kohtuuetäisyydellä perusopetusta. Yrittäjyysmyönteinen osaamis-, koulutus- ja innovaatiojärjestelmä pitää yllä kunnan elinvoimaisuutta. Koulutus on keskeinen osa kunnan elinkeinopolitiikkaa.

Koulutus on seuraavina vuosina merkittävien taloudellisten leikkausten ja uudistusten kohteena. Seuraavalla kuntavaalikaudella tulee voimaan toisen asteen koulutuksen reformi. Lukio- ja ammatillisen koulutuksen rahoitus, rakenteet sekä toimijaverkko uudistetaan.

3.4.2 Hyvä koulutus kasvaa yhteistyöstä

Toisen asteen koulutuksen reformin myötä kunnissa on tärkeää tunnistaa kunnan vaikutusvalta koulutuksen järjestämisessä ja päättää, miten ammatillinen ja lukiokoulutus järjestetään niin, että ne ovat edelleen kattavia, kohtuullisesti saatavissa sekä taloudellisesti kestävällä pohjalla. Oppilaitosten yhteistyötä liike-elämän kanssa on tiivistettävä, jotta alueen työmarkkinat saisivat käyttöönsä tarvitsemaansa osaavaa työvoimaa sekä yrittäjyydestä kiinnostuneita osajia. Elintilaa pitää olla myös yksityisille kouluille eri kouluasteilla.

Tutkimusten mukaan erityisesti nuorten yrittäjyysasenteen ovat hyvin myönteisiä. He kokevat tarvitsevansa lisää tietoja ja taitoja yrittäjyyteen. Yrittäjyyskasvatusta sekä yrittäjyysopetusta on selvästi lisätty syksyllä 2016 voimaan tulleissa perusopetuksen ja lukiokoulutuksen opetussuunnitelmissa sekä ammatillisessa koulutuksessa. Toiminnallinen yrittäjyysopetus lisää nuorten kouluviihtyvyyttä, tulevaisuudenuskoa sekä sitoutumista elinympäristöönsä. Kunnissa pitää varmistaa, että uudet opetussuunnitelmat toteutuvat myös yrittäjyyskasvatuksen ja -opetuksen osalta. Tämä vaatii resursseja ja panostusta myös opetushenkilökunnan koulutukseen.

Yrityksen kilpailukyvyyn keskeinen tekijä on yrittäjän oma osaaminen. Substanssiosaamisen lisäksi yrittäjän osaamistarpeet liittyvät erityisesti liiketoimintaosaamiseen. Mikro- ja yksinyrittäjät edustavat suurinta osaa yrittäjistä ja ovat aliedustettu ryhmä koulutuspalveluiden käyttäjinä. Keskeisimpinä esteinä ovat mm. koulutuksen saavutettavuus ja mitoitus sekä käytettävät opetus- ja oppimismenetelmät. Yrittäjällä on myös usein sellaista osaamista, jota voidaan hyödyntää koulutuksessa asiantuntijatehtävissä tai ostopalveluina.

3.4.3 Ennakointi vaatii maakunnan koordinoimaa vuoropuhelua

Tulevien maakuntien luonteva tehtävä on ennakoida alueellista koulutus- ja osaamistarvetta yhteistyössä yritysten, koulutuksenjärjestäjien ja muiden sidosryhmien kanssa. Maakunnille ei kuitenkaan kuulu opetus- ja kulttuuriministeriön myöntämää järjestämislupaa edellyttävän koulutuksen järjestäminen.

Koulutustarpeiden ennakointi ja alueellisten koulutustavoitteiden valmistelu vaativat hyvää ja tiivistä yhteistyötä alueen yritysten ja oppilaitosten kanssa. Maakunnan ei ole tar-

koituksenmukaista ryhtyä itse tuottamaan ennakkointitietoa, vaan hyödyntää jo olemassa olevaa tietoa ja alan asiantuntijoita.

Maakunnan rooliin kuuluu koordinoita koulutuspalveluja tuottavien oppilaitosten ja yksityistoimijoiden sekä työvoimaa tarvitsevien yritysten vuorovaikutusta. Tavoitteena tulee olla, että koulutuspalveluista muodostuu koko maakunnan näkökulmasta yritysten kilpailukylyä ja alueen vetovoimaisuutta edistävä kokonaisuus.

3.4.4 Yrittäjähenkkinen kunta

- ratkaisee, millaisella oppilaitosverkostolla ja koulutustarjonnalla kunta pidetään elinvoimaisena
- sisällyttää yrittäjyyskasvatuksen ja –opetuksen kunta- ja koulukohtaisiin opetus-suunnitelmiin
- vaikuttaa niin, että oppilaitokset tiivistävät yhteistyötä yritysten kanssa, jotta alueen työmarkkinat saisivat käyttöönsä tarvitsemaansa osaavaa työvoimaa sekä yrittäjyydestä kiinnostuneita osaajia
- ottaa yrittäjät ja yrittäjähdistykset mukaan yrittäjyyskasvatuksen ja –opetuksen suunnitteluun ja toteuttamiseen
- hyödyntää kouluissa yrittäjyyskasvatusta tukevien järjestöjen, kuten YES ry, Nuori Yrittäjyys ry tai 4h toimintaan
- hyödyntää kunnassa olevaa yksityistä koulutuspalvelutarjontaa esimerkiksi kansalaisopistojen kurssitoiminnassa ja muissa koulutuksen ostopalveluissa
- antaa tilaa myös yksityisille oppilaitoksille eri kouluasteilla.

3.4.5 Yrittäjähenkkinen maakunta

- ottaa yrittäjät ja työnantajat kiinteäksi osaksi koulutustarpeiden ennakkointia
- edistää kuntien yhteistyötä koulutuksessa
- laatii yhteistyössä kuntien kanssa maakuntaan yhteisen yrittäjyyskasvatusstrategian

3.5 Sosiaali- ja terveystalvetut sekä hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen

3.5.1 Sote-palvelut maakunnille, terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen jää kuntiin

Sote-uudistus muuttaa täysin sosiaali- ja terveystalvetujen järjestämisen, rahoittamisen ja tuottamisen Suomessa. Kuntien näkökulmasta uudistus on mullistava, koska siinä irtotetaan sote-palvelut täysin kuntapohjasta. Jatkossa kunnat eivät enää järjestä, rahoita tai tuota sote-palveluita.

Kuntien tehtävänä säilyy kuitenkin terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen, mikä tarkoittaa terveyden ja hyvinvoinnin huomioon ottamista kunnan kaikkien hallinnonalojen toiminnassa. Kunnan tulee nimetä terveyden ja hyvinvoinnin edistämisen vastuutaho.

Liikunta on keskeinen osa terveyden ja hyvinvoinnin edistämistä sekä sairauksien ehkäisyä, hoitoa ja kuntoutusta. Lähes 90 prosenttia suomalaisista asuu kunnassa, jossa on yksityinen liikuntapalveluntuottaja. Kun liikunta sisällytetään viralliseen palvelurakenteeseen terveystalvetun osaksi, voidaan ennaltaehkäistä sairauksia ja säästää hoitotoimenpiteiden kustannuksissa. Kunta ei saa syödä yrittäjien elintilaa hyvinvointipalveluissa, vaan sen pitää hyödyntää paikallinen yrittäjyys terveyttä ja hyvinvointia edistäessään. Yhteis-

työ ei saa suuntautua vain kolmannen sektorin toimijoihin. Kunnan kannattaisi järjestää terveyttä edistävät liikuntapalvelut palvelusetelillä. Asiakkaan valinnanvapaus lisääntyisi ja yritykset sekä kolmannen sektorin toimijat olisivat tasapuolisessa asemassa.

Sosiaali- ja terveystalvelujen järjestämisen on laskettu muodostavan noin 80 prosenttia uusien, perustettavien maakuntien tehtävistä. Maakuntien tehtävänä on järjestää ja rahoittaa julkinen sosiaali- ja terveydenhuolto. Maakunta saa tehtävänsä varten rahoituksen pääosin valtiolta sekä osaksi asiakasmaksuina ja toimintatuloina.

Maakunnan järjestämisvastuu ei tarkoita velvoitetta tuottaa itse palveluita. Sosiaali- ja terveydenhuollossa järjestämisvastuuseen sisältyy kuitenkin myös vastuu asiakkaan integroitujen palvelukokonaisuuksien toteuttamisesta. Tarkoitus on näin varmistaa yksilön tarpeen mukaisten palvelujen toteutuminen myös monituottajamallissa. Palveluiden integraatio edellyttää käytännössä, että eri tuottajat toimivat yhteistyössä keskenään.

Toinen mullistava muutos sote-palveluissa on asiakkaan valinnanvapaus. Jatkossa asiakas voi itse valita sote-palvelujensa tuottajan. Hallituksen linjauksen mukaan valinnanvapaus on pääsääntö perustason palveluissa ja lisäksi sitä käytetään soveltuvien osin erikoistason palveluissa.

Maakunnan tehtävänä on tiedottaa aktiivisesti valinnanvapaudesta ja huolehtia, että asiakkailla on mahdollisuus valita palvelut. Lisäksi maakuntien on mahdollisuuksien mukaan edistettävä sitä, että maakunnassa on riittävästi eri palvelun tuottajia, jotta tosiasiallinen valinnanvapaus voi toteutua.

Sote-palvelujen järjestämisvastuu siirtyy maakunnille ja asiakkaan valinnanvapaus tulee voimaan 1.1.2019. Siihen saakka järjestämis- ja rahoitusvastuu säilyy kunnilla ja siihen saakka kunnat voivat omilla toimillaan vaikuttaa sote-palveluihin.

3.5.2 Kuntiin nopeasti lisää palveluseteljä

Kunta voi vielä vuosina 2017 ja 2018 vaikuttaa merkittävästi siihen, mitä sote-palveluja kunnassa on tarjolla lähipalveluna. Hallitus on linjannut, että Suomen valinnanvapausmallissa yhtenä keinona käytetään palveluseteliä.

Ottamalla nopeasti käyttöön uusia palvelusetelitä ja laajentamalla jo olemassa olevien käyttöä kunta voi lisätä paikallisten sote-palveluiden tarjontaa. Näin säilytetään sote-lähipalvelut kuntalaisille, syntyy uutta paikallista yrittäjyyttä ja jo olemassa olevat yritykset vahvistuvat ja työllistävät.

Jos näin toimitaan ja kun valinnanvapaus vuoden 2019 alussa tulee voimaan, on kunnissa jo valmiina paikallisia yrityksiä, jotka tarjoavat kuntalaisille sote-palveluja ja joiden palveluja kuntalaiset ovat jo tottuneet käyttämään. Sote-palvelujen lisäksi myös sote-alan työpaikat ja veroeurot säilyvät kunnassa.

3.5.3 Maakunta vastaa valinnanvapaudesta ja monituottajamallista

Maakunnan tulee huolellisesti erottaa sote-palvelujen järjestäminen ja tuottaminen. Kun valinnanvapaus astuu voimaan, sote-palvelut jakautuvat laajan valinnanvapauden piirissä oleviin ja ei-valinnanvapauden piirissä oleviin palveluihin.

Ei-valinnanvapauden piirissä olevissa palveluissa järjestäjä voi hyödyntää laajasti myös yksityisiä ja kolmannen sektorin palvelun tuottajia. Maakunnan tulee palvelustrategiassa määrittellä tavoitteet sille, miten laajasti palvelutuotannossa käytetään yksityisiä palvelun tuottajia.

Maakunnan kannattaa luoda ei-valinnanvapauden piirissä oleviin sote-palveluihin vahva monituottajamalli ja hyödyntää näin terveen kilpailun tuomaa etua. Kilpailutuksissa kannattaa ottaa laajasti huomioon myös innovaatioiden edistäminen ja maakunnan omien yritysten kehittäminen. Tarjoamalla innovaatioympäristön ja kehittämisalustan sekä referenssejä maakunta voi vahvistaa alueen yritysten kasvua ja kansainvälistymistä.

Maakunnan tulee edistää valinnanvapautta ja toteuttaa se niin laajana kuin lainsäädäntö mahdollistaa. Valinnanvapauden piiriin kuuluvissa palveluissa maakunnan tulee vaikuttaa aktiivisesti niin, että maakunnassa on riittävästi erilaisia palveluntuottajia. Maakunnan pitää varmistaa, että myös yksityisillä ja pk-yrityksillä on hyvät edellytykset toimia ja menestyä maakunnassa. Maakunnan voi edesauttaa eri toimijoiden tasavertaista asemaa yhteisillä koulutuksilla ja osaamisen koordinoinnilla. Näin voidaan varmistaa vaadittu laatu tasaisesti koko alueella eri toimijoiden kesken.

Lisäksi maakunnan tulee kiinnittää erityistä huomiota ja varmistaa, että kilpailuneutraliteetti toteutuu maakunnan, sen palvelulaitoksen sekä palvelulaitoksen omistuksessa olevien yritysten ja yksityisten yritysten, yrittäjien ja kolmannen sektorin toimijoiden välillä.

3.5.4 Yrittäjähenkkinen kunta

- ottaa nopeasti käyttöön uusia palvelusetelejä ja laajentaa jo olemassa olevien käyttöä
- hyödyntää palveluseteleissä muissa kunnissa hyväksi havaittuja tuotteistuksia ja toimintamalleja
- suunnittelee palvelusetelit yhteistyössä alueen sote-alan yrittäjien kanssa
- osoittaa palvelusetelituotannolle sote-budjetista riittävän ja joustavasti käytettävän määrärahan
- ei syö yrittäjien elintilaa hyvinvointipalveluissa, vaan hyödyntää paikallista yrittäjyyttä terveyttä ja hyvinvointia edistäessään
- järjestää terveyttä edistävät liikuntapalvelut palvelusetelimallilla.

3.5.5 Yrittäjähenkkinen maakunta

- edistää asiakkaan valinnanvapautta sote-palveluissa ja toteuttaa valinnanvapauden niin laajana kuin lainsäädäntö mahdollistaa
- luo ei-valinnanvapauden piirissä oleviin sote-palveluihin vahvan monituottajamallin palvelusetelin ja henkilökohtaisen budjetin sekä ostopalvelujen avulla
- varmistaa ostopalveluissa pk-yritysten mahdollisuudet osallistua tarjouskilpailuihin
- käyttää ostopalveluja innovaatioympäristöjen luomiseen sekä yritysten kasvun ja kansainvälistymisen vahvistamiseen

- varmistaa, että yksinyrittäjillä ja pk-yrityksillä on hyvät edellytykset toimia ja menestyä maakunnan valinnanvapauden piiriin kuuluvien sote-palvelujen tuottajina
- toteuttaa kilpailuneutraliteettia myös sote-palveluissa

3.6 Kilpailuneutraliteetti ja toiminta markkinoilla

3.6.1 Kilpailuneutraliteetti on tasapuolisuutta

Tulevaisuuden kunnassa voimavaroja vapautuu edistämään muun muassa sivistystä ja maankäyttöä. Elinvoimasta huolehtiminen saa tilaa. Yrittäjämönteinen kunta huolehtii elinvoimastaan ruokkimalla yrittäjien mahdollisuuksia yrittää.

Tulevaisuuden maakunnan omistama toiminta markkinoilla on jo syntyessään määräävässä markkina-asemassa. Markkinoiden keskittyminen ja yksipuolistuminen on asia, jota yrittäjämönteisen maakunnan tulee valvoa ja aktiivisesti torjua aktiivisella omistajaohjauksella.

Kilpailuneutraliteetti tarkoittaa tasapuolisuutta yksityisen ja julkisen elinkeinotoiminnan välillä. Kun toinen kilpailee julkisten varojen turvin ja toinen omilla varoilla, kilpailuneutraliteetti saattaa häiriintyä. Häiriöt ilmenevät mm. kilpailua vääristävinä tukina sekä yksinoikeuksina: kunta- tai maakuntayhtiön on helppoa laajentaa liiketoimintaa markkinoille, kun sillä on asiakkaana yksinoikeudella suuri kaupunki.

3.6.2 Toimivat markkinat luovat kuntien elinvoimaa

Elinvoimaisen kunnan yksi piirre on toimivat markkinat, joiden kautta palvelut kehittyvät, innovaatiot leviävät, tehokkuus paranee ja työllisyys vahvistuu. Joskus kunnissa toimitaan itse markkinoilla tai pohditaan tällaisen aloittamista. Taustalla voi olla tilanne, että kunnalla on omistuksessaan tai hallussaan liiketoiminnassa tarvittavaa omaisuutta, mikä halutaan hyödylliseen käyttöön. Jos kunta toimii markkinoilla tällaisen turvin maksumatta siitä markkinaehtoista korvausta, on markkinahäiriö syntynyt.

Liikuntapalveluissa kunnat aiheuttavat tältä osin jatkuvasti kilpailuhäiriöitä. Lisäksi tilavuokrien suosivuudella tai muilla tuilla ja avustuksilla on saatettu syrjäyttää yritykset seuramuotoisten toimijoiden saatua kilpailuetua. Kaikkien toimijoiden tulisi olla samalla viivalla samassa toiminnassa.

Kunnan elinvoimaisuus ei merkitse samaa kuin että kunta itse olisi markkinatoimija tai markkinatoimijan omistaja. Kunnan on hyvä pidättäytyä ottamasta riskejä, jotka kuuluvat yksityisille sijoittajille. Jos kunta omistaa hyödyntämiskelpoista infraa, kuten vaikkapa liikekiinteistön, itse operoimisen sijaan kunta voisi esimerkiksi avata kenen tahansa kilpailtavaksi mahdollisuutta hakea toiminnan harjoittamisoikeutta määräajaksi. Elinvoimapolitiikalla kunta rohkaisee yrityksiä tarttumaan mahdollisuuksiin. Elinvoimainen kunta on ennen muuta mahdollistaja – ei itse markkinatoimija.

Kunnassa tulee myös tiedostaa, millä tavoin siellä mahdollisesti jo toimitaan markkinoilla. Tämän jälkeen omistajaohjauksella voidaan vaikuttaa jatkoon. Pitää tietää ja tunnustaa, miksi kunta ylipäättään on markkinoilla - se kun on aina pois jonkun yrityksen mark-

kinaosuudesta. Jos taustalla on esimerkiksi markkinapuute, vähintään viiden vuoden välein on hyvä tarkistaa, onko tilanne muuttunut.

Kunnan tulee vetäytyä markkinoilta tai vähintään poistaa neutraliteettihäiriöt yhtiömuodolla ja markkinaehtoisella hinnoittelulla. Julkisten varojen käytön näkökulmasta on kohtuullista, että kunta pidättäytyisi osallistumasta kannattamattomaan elinkeinotoimintaan. Vetäytymällä ja jättämällä toiminta markkinoiden hoidettavaksi kunta antaa tilaa muille tehdä sama kannattavasti mm. innovaatioita hyödyntämällä. Palvelualoitteen käyttöönotto on oikeasuuntainen askel.

Omistajana kunta voi asettaa tuottotavoitteita yhtiölleen. Yrittäjyystavallinen kunta on tässä suhteessa pidättyväinen, sillä korkea tuottotavoite ohjaa laajentumaan markkinoille kaventaen yksityisten toimijoiden elintilaa. Luonnollinen monopoli voi olla järkevää säilyttää kuntaomistuksessa, mutta muulloin kun kysyntää on, tarjontaa syntyy aina. Kilpailu jalostaa, tehostaa ja tukee monituottajuuden syntymistä.

3.6.3 Maakunnalla vastuu toimivista markkinoista

Maakunta on kunnan kaltainen julkinen toimija, jota koskee täsmälleen samat pelisäännöt kuin kuntiakkin. Toimivien markkinoiden hyödyt ovat maakunnalle vähintään yhtä merkittävät kuin yksittäiselle kunnallekin.

Maakunnan ei siis lähtökohtaisesti tule toimia markkinoilla. Sen sijaan maakunnan pitää alusta lähtien korostaa ja vaalia kaikessa toiminnassaan kilpailuneutraliteettia. Maakunnille ei ole tulossa kuntien kaltaista yleistä toimialaa ja maakuntien on syytä noudattaa tätä tiukasti. Lisäksi maakunnan tulisi kiinnittää tarkastella, että kilpailuneutraliteetti toteutuu myös maakunnan kunnissa.

3.6.4 Yrittäjähenkkinen kunta

- noudattaa tiukasti kilpailuneutraliteettia
- ei toimi itse markkinoilla, vaan antaa yrittäjille tilaa yrittää ja rohkaisee yrityksiä tarttumaan mahdollisuuksiin
- yhtiöittää vaaditut toiminnot
- jos päättää omistaa elinkeinotoimintaa, noudattaa aktiivista, kilpailuneutraliteetin varmistavaa omistajaohjausta
- ei suosi maksuissaan tai tuissaan mitään toimijaa.

3.6.5 Yrittäjähenkkinen maakunta

- tunnistaa syntyvien maakuntayhtiöiden määräävä markkina-asema ja ehkäistä markkinoiden keskittyminen
- tukee monituottajuutta, luopuu itse tuottamasta sellaista, minkä markkinat jo tuottavat
- varmistaa, että omien yhtiöiden hinnoittelu on markkinaehtoista.

3.7 Hankintapolitiikka

3.7.1 Uusi hankintalaki mahdollistaa aiempaa enemmän

Julkisella hankinnalla tarkoitetaan kaikkia julkisista varoista tehtäviä hankintoja, kuten kunnan ja maakunnan ostoja oman organisaation ulkopuolelta.

Hankintalainsäädäntö ja –direktiivit ovat uudistuneet 2016-2017. Suurimpia hankintoja säännellään aiempaa yksityiskohtaisemmin ja pienempiä aiempaa kevyemmin. Keskeinen uudistus on uusi tavoite pienten ja keskisuurten yritysten markkinoille pääsyn parantamisesta. Konkreettisimmin tavoite näkyy säännöksissä, jotka koskevat hankintojen jakamista osiin, menettelyiden tehostamista ja taloudellisia voimavaroja koskevia vaatimuksia. Lisäksi pienhankinnoilta edellytetään niiden järjestämistä mahdollisimman avoimesti. Nämä muutokset poistavat esteitä pk-yritysten mukaanpääsulle.

Julkisten hankintojen kokonaisarvo on Suomessa noin 35 miljardia euroa vuosittain. Kuntien osuus tästä on ollut noin 18 miljardia euroa, eli kyse on merkittävästä summasta. Hankintojen euromääräinen kasvu voi olla myönteistä. Se kertoo, että kunta itse tekemisen sijaan hyödyntää kilpailumekanismilla saatavaa tehoa. Julkisten varojen käytön näkökulmasta on järkevää, että pk-yritykset saavat mahdollisimman suuren osan julkisista hankinnoista. Markkinat toimivat paremmin, ja kilpailu huolehtii niin korkeasta laadusta kuin kustannuskuristakin.

Pk-yritysten vahva osuus on hyvä myös siksi, että ne maksavat veronsa toiminta-alueelleen ja lisäävät alueiden elinvoimaa. Verotuloja ja paikallisuutta ei voi suoraan pitää perusteina ratkaista tarjouskilpailuja. On kuitenkin järkevää, että kotimaisille pk-yrityksille tarjotaan lain puitteissa mahdollisimman hyvät edellytykset osallistua julkisiin hankintoihin. Samalla vahvistettaisiin yritysten kansainvälisen kasvun edellytyksiä.

Yrittäjille on tärkeää, että:

- ostot kilpailutetaan sellaisissa osina, että myös pienet yritykset pystyvät antamaan tarjouksen
- vaatimukset tarjouskilpailuihin osallistuville yrityksille ovat kohtuulliset
- kunnat ostavat omistamiltaan yhtiöiltä vain silloin, kun nämä ovat ensin käyneet läpi ja voittaneet kilpailutuksen.

3.7.2 Hyvällä hankintapolitiikalla kunta luo työtä, laatua ja toimitusvarmuutta

Kunnalla on aluehallintouudistuksen jälkeenkin tehtäviä, joita varten sen on viisasta tehdä hankintoja tai luoda valinnanvapautta toteuttavia malleja sen sijaan, että se tuottaisi palvelun itse. Kuntien pohdittavaksi tämä asia tulee kuntastrategiatyössä. Vaikka käytännön hankintatoimi hoidettaisiin muualla, kunnan tulee ohjata ja johtaa hankintojaan määrittämällään läpinäkyvällä hankintapolitiikalla.

Kunnan tehtäviin kuuluu arvioida, mitä tehtäviä se:

- tekee itse
- tekee yhteistyössä muiden kanssa
- ostaa markkinoilta

- järjestää valinnanvapautta hyödyntäen (esim. palveluseteli)

Hankintapolitiikka on aina kunnan käsissä. Vaikka hankinnan toteutus olisi ulkoistettu, hankintapolitiikkaa ei tule ulkoistaa esimerkiksi yhteishankintayksikölle. Tietoisella hankintapolitiikalla poistetaan esteitä esimerkiksi pienhankinnoissa alueen yritysten markkinoille pääsyyn. Saamalla kokemusta julkisista kilpailutuksista yritys on valmiimpi kasvamaan ja kansainvälistymään. Kunnan tulee linjata omistajaohjauksellaan myös omistamiensa yhtiöiden hankintapolitiikkaa.

Pk-yrittäjät ovat kiinnostuneita erityisesti pienhankinnoista. Uuden hankintalain mukaan pienhankinnat on pyrittävä tekemään mahdollisimman avoimesti ja syrjimättömästi. Näiden varmistamiseksi sekä hallintotaakan keventämiseksi kuntien on järkevää ottaa sähköinen hankintajärjestelmä käyttöön kaikissa hankinnoissa. Avainasemassa on, että kunta tiedottaa hankinnoistaan avoimesti ja ajoissa.

Aktiivisen, hankintojen osittamiseen perustuvan hankintapolitiikan lisäksi yrittäjämönteinen kunta ruokkii valinnanvapausmallilla alueen palveluntarjontaa. Palveluseteli soveltuu myös muihin palveluihin, kuten yrityspalveluihin tai kuntouttaviin liikuntapalveluihin.

Edistääkseen elinvoimaa ja palveluita kunnan ei tarvitse tehdä kaikkea itse. Salliminen ja tekemättä jättäminen voivat johtaa parempaan lopputulokseen. Tämä ei kuitenkaan tarkoita sitä, että kunnan tulisi jättää ohjaamatta hankintapolitiikkaa.

3.7.3 Maakunnat ovat uusi iso hankkija

Maakunta ja sen palveluliikelaitos ovat uusia hankintojen tekijöitä vähintään muiden kuin valinnanvapauden piirissä olevien sote-palveluiden osalta. Yrittäjämönteinen maakunta tiedostaa, että hankintojen toteuttaminen koko maakunnan laajuisina kokonaisuuksina vähentää saatavien tarjousten määrää. Se heikentää kilpailumekanismien tuottamaa hyötyä. Hankintojen osittaminen sekä palvelusetelien tai muiden valinnanvapausmallien toteuttaminen toimivat päinvastoin: Ne edesauttavat uusien toimijoiden markkinoille pääsyä ja lisäävät laatua sekä tehokkuutta.

Maakuntastrategian osana maakunnan pohdittavaksi tulee myös sen hankintastrategia. Maakuntastrategiassa tulee asettaa tavoite, mikä osa palveluista tuotetaan yksityisen tai kolmannen sektorin voimin. Yrittäjämönteinen maakunta asettaa rajan korkealle.

3.7.4 Yrittäjähenkilöinen kunta

- ymmärtää, että hankinnat ovat paikallisen elinvoiman työkalu
- johtaa omaa ja yhtiöidensä hankintapolitiikkaa
- takaa yrityksille tasavertaisen mahdollisuuden tuottaa kunnan järjestämistä vastuulla olevia palveluita
- päättää julkisiin hankintoihin selkeät periaatteet
 1. Kunnan hankintaperiaatteet ovat näkyviä kuntalaisille ja yrittäjille.
 2. Kunta varmistaa, että hankinnat toteutetaan hyvällä osaamisella.
 3. Kunta huomioi paikallisten pk-yritysten osallistumismahdollisuudet.
 4. Kunta jakaa hankinnat pk-yrityksille sopiviin kokonaisuuksiin.
 5. Kunta tiedottaa kaikista hankinnoistaan avoimesti ja ajoissa.

6. Kunta ottaa käyttöön sähköisen hankintajärjestelmän.
7. Kunta järjestää yrityksille suunnattuja hankintatilaisuuksia, joissa esitellään kilpailutettavaksi tulossa olevia hankintoja.
8. Hankinnat ovat aina avoimia ja markkinavuoropuhelu käydään aina.
9. Edistetään innovaatioita sen sijaan, että ostetaan aina samaa.
10. Ei turhia vaatimuksia tarjoajille.
11. Hyödynnetään asiakkaan valinnanvapautta aina, kun mahdollista.

3.7.5 Yrittäjähenkkinen maakunta

- ymmärtää, että hankinnat ovat alueellisen elinvoiman työkalu
- johtaa omaa hankintapolitiikkaansa
- kiinnittää erityistä huomiota siihen, että hankinnat jaetaan osiin ja näin mahdollistetaan pk-yritysten osallistuminen tarjouskilpailuihin
- päättää julkisiin hankintoihin selkeät periaatteet (kts. yllä)

3.8 Innovaatiot, kokeilut ja tulevaisuus

3.8.1 Muutos, maailma ja digitaalisuus haastavat

Yritykset tarvitset usein toimintansa eri vaiheissa asiantuntemusta tai taloudellista tukea kehittämis-, innovaatio- ja tutkimustoiminnassaan. Keskeiseksi kilpailukykytekijäksi on noussut yritysten digitalisaatioon liittyvä osaaminen ja sen hyödyntäminen. Digitaalisesti suuntautuneet yritykset ovat muita yrityksiä uusiutumiskykyisempiä ja kasvuhaluisempia. Digitaalisesti suuntautuneilla yrityksillä on myös muita yrityksiä myönteisempi kuva tulevaisuudesta ja suhdanteista sekä tämän myötä enemmän halukkuutta palkata uutta henkilöstöä. Lisäksi yhä tärkeämpää on kansainvälistymisosaaminen.

Maakunnan tehtävänä on alueen, sen elinkeinoelämän ja innovaatioympäristöjen kehittäminen ja rahoittaminen sekä näihin liittyvä koulutus ja osaamisen kehittäminen.

Aluekehittämiseen kuuluu alueen kehittämistä koskevien strategioiden, suunnitelmien ja ohjelmien laatiminen ja näiden toimeenpano. Aluekehittämisviranomaisen tehtäviin puolestaan kuuluisivat lisäksi alueen kansallisen aluepolitiikan ja Euroopan unionin alueita koskevien linjausten ja toimien yhteensovittaminen.

Elinkeinoelämän ja innovaatioympäristöjen kehittämisen ja rahoittamisen tehtävä antaa maakunnalle vastuun luoda edellytyksiä innovaatiovetoiselle kasvuille. Maakunnan tulee huomioida alueensa korkeakoulujen, tutkimuslaitosten, yritysten sekä kaupunkien ja kuntien tarpeet ja tavoitteet. Innovaatioympäristöjen kehittämistyötä maakunta tekee tiiviissä yhteistyössä kansallisten toimijoiden kuten Tekesin kanssa.

Koulutuksen ja osaamisen kehittämiseen kuuluvat sekä työvoimakoulutus että palvelut, jotka järjestetään aikuisten ammattitaidon, työllistymis- ja työpaikan säilyttämismahdollisuuksien sekä yrittäjävalmiuksien parantamiseksi ja ammattitaitoisen työvoiman saamiseksi ja yritystoiminnan syntymiseksi.

Tulevat maakunnat vastaavat myös kotouttamisen alueellisesta kehittämisestä sekä mm. työvoimakoulutuksena toteutettavasta kotoutumiskoulutuksesta.

Työ- ja elinkeinoministeriön tavoite yhdistää ja uudistaa ELY-keskusten ja TE-toimistojen tarjoamat yritys-, työ- ja elinkeinopalvelut maakuntauudistuksen yhteydessä julkisiksi kasvupalveluiksi sisältää myös aluekehityslain uudistamisen. Uudistustyöllä lienee vaikutusta myös maakunnan alueen, sen elinkeinoelämän ja innovaatioympäristöjen kehittämistehtävään.

3.8.2 Kunnasta aktiivinen toimija aluekehityksen toteuttajana

Vaikka alueen, sen elinkeinon ja innovaatioympäristöjen kehittäminen määritellään maakunnan tehtäväksi, on tärkeää, että kunta ottaa kehittämistyössä aktiivisen toimijan roolin. Maakunnan tasolla laaditaan strategiat ja tavoitteet, ja maakunta rahoittaa aluekehitystä, mutta kehittämisprojektien toteuttajiksi tarvitaan lähellä yrittäjiä, yritysryhmiä ja lähellä yritysrajpintaa olevia toimijoita, kuten kehittämissyhtiöitä.

Kunnan kannattaa vaikuttaa siihen, että kunnassa toimiville yrittäjille on tarjolla yrittäjäosaamista vahvistavia koulutuspalveluja, kuten yrittäjätutkintoja. Lisäksi kunnan tulee varmistaa yrittäjille mahdollisuus hakeutua erilaisiin innovaatio-ohjelmiin. Näin kunta voi edesauttaa yrittäjien ja yritystoiminnan kasvua ja kehittymistä.

Kuntien kannattaa tiedostaa maahanmuuttajien yrittäjäyyspotentiaali. Kotoutumispalveluja kannattaa suunnata myös yrittäjäyteen ja esimerkiksi omistajanvaihdojen toteutumisen edistämiseen.

3.8.3 Supistuvat resurssit investoitava vaikuttavasti

Innovaatorahoituksen supistuminen Suomessa haastaa maakunnat ja kunnat tiiviimpään yhteistyöhön innovaatioympäristön toimivuuden ja yritysten menestymisedellytysten takaamiseksi.

Suomen menestymisen kannalta on huolestuttavaa, että yritysten omat tutkimus- ja kehityspanostukset laskeneet merkittävästi viimeisten viiden vuoden aikana: vuoden 2011 runsaasta 5 miljardista eurosta vuoden 2015 vajaaseen 4,4 miljardiin euroon. Lisää huolta aiheuttaa se, että yritysten tutkimus- ja kehityshankkeet ovat aiempaa pienempiä ja tavoitteiltaan aiempaa vaatimattomampia. Kärjistäen kehittäminen painottuu pieniin parannuksiin, merkittäviä uusia innovaatioita tehdään Suomessa aivan liian vähän.

On tärkeää, että emme hajota Suomessa käytettävissä olevia voimavaroja liian pieniin puroihin. Julkista innovaatorahoitusta ei pidä pirstaloida liiaksi, vaan varmistaa keskitetyllä päätöksenteolla, että parhaat ideat saavat riittävän rahoituksen. Tämä vaatii avointa ja tavoitteellista yhteistyötä kuntien ja maakuntien välillä. Liiketoiminnan ekosysteemien vahva kehitys ja kasvu edellyttävät yritysten, korkeakoulujen ja tutkimuslaitosten aktiivista yhteistyötä myös maakuntarajojen yli.

Globalisoituvassa ja digitalisoituvassa maailmassa yhä useammin yrityksille perinteiset aluerajat eivät ole merkitseviä. Yritysten näkökulmasta yhä keskeisempänä toimintakenttänä ovat eri kieli- ja kulttuurialueiden muodostamat markkina-alueet.

3.8.4 Yrittäjähenkkinen kunta

- osallistuu aluekehittämiseen aktiivisena toimijana, esimerkiksi yritysten, yritysryhmien ja kehittämissyhtiöiden kautta
- on läsnä yritysten ja yrittäjien arjessa ja auttaa yrityksiä näkemään mahdollisuudet kasvuun ja kansainvälistymiseen
- kehittää yrityslähtöisiä ja suoraviivaisia innovaatiopalveluja yrityksille
- toimii yritysten innovaatiokumppaneita tuottaja- ja hankkijaroolinsa kautta
- vie palvelut lähelle yrityksiä ja muotoilee ne helposti saavutettaviksi
- turvaa uudistumista ja kasvua tavoitteleville yrityksille yrityspalvelujen asiakaslähtöisyyden, vaikuttavuuden ja kustannustehokkuuden
- varmistaa työväestön, yrittäjien ja työttömien osaamisen ylläpidon panostamalla aikuiskoulutukseen

3.8.5 Yrittäjähenkkinen maakunta

- kehittää houkuttelevaa innovaatioympäristöä minimissään maakunnallisella tasolla
- koordinoi maakunnassa tapahtuvaa innovaatio- ja ekosysteemitointia
- huolehtii riittävästä yhteistyöstä maakuntien välillä ja luoda kokonaiskuva innovaatiotoiminnasta, jotta yritysasiakkaat ja -hankkeet saavat tarvettaan vastaavan rahoituksen ilman alueellisista rahoitusallokaatioista johtuvia keinotekoisia rajoitteita
- tukee yritysten kansainvälistymistä ja innovaatioihin perustuvaa viennin kasvua yhteistyössä Tekesin, Finnveran, Finpron, ELY-keskusten ja UM:n kanssa
- tiivistää TEKES-yhteistyötä; parhaat kohteet innovaatorahoitukselle löydetään avoimen kansallisen kilpailun kautta.

4. Yrittäjyys on kunnan tärkein voimavara

Kunnan tarkoitus on asukkaidensa hyvinvoinnin ja alueensa elinvoiman edistäminen. Kunnan jäseniä ovat kunnan asukkaat sekä yhteisöt ja säätiöt, joiden kotipaikka on kunnassa.

Yritys on kuntalainen.

Elinvoimainen kunta tarvitsee verotuloja huolehtiakseen asukkaidensa hyvinvoinnista. Asuinympäristön ja palvelujen lisäksi hyvinvoiva kuntalainen tarvitsee työtä.

Yritys tarvitsee toimintaympäristön ja työvoimaa. Kunta rakentaa toimintaympäristön sekä kouluttaa työvoiman.

Yrittäjä työllistää itsensä ja tarjoaa usein työtä myös muille. Työstä maksetaan palkka, josta kunta saa verotuloja. Yrittäjät tuottavat tavaroita ja palveluita, joita kuntalaiset käyttävät.

Kun tämä kiertokulku toimii, muodostuu elinvoimainen kunta.

4.1 Elinvoimainen kunta

1. Työpaikkoja ja osaavaa työvoimaa

- palvelujen kuten päiväkodit, koulutus, asunto- ja tonttitarjonta, harrastusmahdollisuudet, vaikutus asukkaille eli työvoimalle tunnustetaan
- veropohja vakaaksi, verotaso kilpailukykyiseksi ja verorahojen käyttö vastuulliseksi
- palvelut toteutetaan oikean laatusina ja kustannustehokkaasti

2. Päätöksenteon yrityslähtöisyys toteutuu läpi kunnan

- kuntastrategia
- systemaattinen yritysvaikutusten arviointi osa hallintoa
- pk-yrityksen huomioiva hankintapolitiikka
- oikein mitoitettu hallinto ja sujuvat prosessit sekä päällekkäisyydet karsittu
- toimitila- ja maankäyttöpolitiikka sekä sujuvat lupaprosessit
- aktiivinen rooli uusien yritysten sijoittumisessa ja investoinneissa alueelle
- kokeilukulttuuri ja riskinotto

3. Yrityspalvelut pelaavat

- yhden luukun periaate
- palvelulupaus
- huomioi koko alueen elinvoimanäkökulman
- olemassa olevien yritysten kasvumahdollisuudet ja uusien yritysten syntyminen

4.2 Enemmän energiaa elinvoimaan - tärkein toimintaympäristö kuntoon

Raskas sosiaali- ja terveydenhuolto siirtyy pois kuntien järjestämisvastuulta. Tämä vapauttaa kunnat ja ennen kaikkea kunnissa olevat henkiset voimavarat luomaan uutta. Kunnan luottamushenkilöt ja virkamiehet voivat panostaa asioihin, joihin he voivat omilla päätöksillään oikeasti ja suoraan vaikuttaa.

Uudella kunnalla on nyt mahdollisuus vahvistaa elinvoimaa ja elinkeinopolitiikkaa.

Kunta luo edelleen yrittäjien läheisimmän toimintaympäristön. Kunta on yrityksen koti. Toimiva ja turvallinen koti antaa vahvat eväät kasvuun ja menestykseen.

Yrittäjille hyvän toimintaympäristön luo kunta, joka

- osoittaa yrittäjyys- ja elinvoimavastaavan
- käy säännöllisesti yrittäjien ja kunnan vuoropuhelua
- panostaa koulutukseen ja osaavan työvoiman saatavuuteen
- tarjoaa yrittäjälle mahdollisuuksia osaamisensa kehittämiseen
- huomioi maankäytössä ja maapolitiikassa pk-yritykset
- toteuttaa kaavoituksen avoimesti, johdonmukaisesti ja tarvittaessa nopeasti sekä kuulee prosessin aikana myös yrittäjiä
- hoitaa lupaprosessit sujuvasti ja ohjaa asiakaspalvelulla hakijaa
- ajattelee liikennesuunnittelussa myös asiakasvirtoja

4.3 Yrittäjämyynteisillä päätöksillä elinvoimaa yrityksille

Yritysmyynteinen päätöksenteko on yrittäjien tärkeimmäksi kokema elinkeinopolitiikan osa-alue Elinkeinopoliittinen mittaristo -kyselyssä sekä vuonna 2016 että 2014. Yrittäjämyynteisillä päätöksillä kunta voi vaikuttaa positiivisesti kunnassa olevien ja toimivien yritysten arkeen.

Sitouta yrittäjä kuntaan, pidä yrityksestä huolta ja kannusta kasvuun.

Yrittäjämyynteinen ja yritysten elinvoimaa vahvistava kunta

- tekee systemaattisesti päätösten yritysvaikutusten arviointia osana hallintoa
- tunnistaa hankintojen elinkeinopoliittisen roolin ja toteuttaa paikalliset yritykset huomioivaa hankintapolitiikkaa kaikissa hankinnoissa
- panostaa yrityspalveluihin koko yrittäjyyden elinkaarella
- auttaa yritysten omistajanvaihdoksissa, jotta yritysten elinkaari jatkuu
- ei syö yrittäjien elinvoimaa omalla liiketoiminnalla, vaan panostaa siihen, että kunta tunnistaa olemassa olevan yrittäjyysresurssin ja hyödyntää sitä omassa toiminnassaan ja palvelutuotannossaan.

4.4 Yrittäjävaikuttaja tuo yrittäjähengen - Uutta yrittäjyyttä

Yrittäjyyteen kuuluu kiinteästi pyrkimys uudistua. Yrittäjähengi, sisäinen yrittäjyys tarkoittaa tavoitteellisuutta, sitoutumista, aikaansaavuutta ja joustavaa asennetta työhön. Uuden kunnan kannattaa tunnistaa yrittäjyys uusiutumisen voimana.

Anna yrittäjien yrittää.

Uutta yrittäjyyttä arvostava kunta

- toteuttaa yrittäjyyskasvatusta varhaiskasvatuksessa, perusopetuksessa, toisella asteella opiskelijoille sekä yrittäjyyspedagogiikkaa tukevaa koulutusta opettajille
- ottaa käyttöön palvelualoitteen ja avaa omaa toimintaansa uudelle yrittäjyydelle
- toteuttaa innovatiivisia hankintoja
- tarjoaa yrittäjien tuotteille ja palveluille kehittämissympäristöjä
- tunnistaa ja hyödyntää maahanmuuttajien yrittäjyyspotentiaalin
- näkee yrittäjyyden työttömyyden vaihtoehtona

5. Kuntavaaliohjelman ydinviesti

